

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та
національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

БОЙКО МАРИНА ВОЛОДИМИРІВНА
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 630.338.2
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ
ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

М. В. БОЙКО
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
ДОВЖЕНКО Валентина Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **БОЙКО Марина Володимирівна**
допущена до захисту

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від «_____» грудня 2023 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я, прізвище)

«_____» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти _____ **БОЙКО Марина Володимирівна** захистила
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ - _____
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

БОЙКО М. В. Державна політика в сфері забезпечення екологічної безпеки на прикладі лісогосподарських підприємств. – Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Поліський національний університет, Житомир, 2023 р.

Кваліфікаційна робота присвячена вирішенню важливої та гострої проблеми розвитку теоретичних і прикладних основ державної політики забезпечення екологічної безпеки на прикладі лісогосподарських підприємств.

Дослідження державної політики в сфері забезпечення екологічної безпеки, особливо на прикладі лісогосподарських підприємств, охоплює кілька ключових напрямків. Перш за все, воно зосереджується на аналізі чинного законодавства та нормативних актів, що регулюють діяльність лісогосподарських підприємств з точки зору екологічної безпеки. Це включає огляд існуючих законів, стандартів та процедур, які впливають на управління лісовими ресурсами та забезпечення сталого використання лісів. Особлива увага приділяється розробці та впровадженню ефективних політик і стратегій для збереження лісів, у тому числі через залучення сучасних технологій і підходів до управління лісовими ресурсами. Дослідження також включає аналіз впливу лісогосподарської діяльності на довкілля, враховуючи потенційні ризики забруднення, втрати біорізноманіття та негативного впливу на клімат. Ще один важливий аспект – це вивчення механізмів контролю та моніторингу, які дозволяють оцінювати ефективність імплементації екологічних стандартів та політик на лісогосподарських підприємствах. У цьому контексті також розглядаються питання залучення громадськості та зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень щодо управління лісовими ресурсами.

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа, громади, євроінтеграція, державна політика, місцеві ресурси, стратегія, планування.

SUMMARY

BOIKO M. State Policy in the Field of Ensuring Environmental Safety with a Focus on Forestry Enterprises. – Qualification work for obtaining a Master's degree in specialty 281 «Public Administration and Administration». Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

The qualification work is dedicated to solving the important and acute problem of developing theoretical and applied foundations of state policy for ensuring environmental safety, exemplified by forestry enterprises.

The study of state policy in the field of ensuring environmental safety, especially with a focus on forestry enterprises, encompasses several key directions. Primarily, it concentrates on the analysis of current legislation and normative acts that regulate the activities of forestry enterprises from an environmental safety perspective. This includes a review of existing laws, standards, and procedures that influence the management of forest resources and the sustainable use of forests. Special attention is given to the development and implementation of effective policies and strategies for forest conservation, including through the use of modern technologies and approaches to forest resource management. The study also includes an analysis of the impact of forestry activities on the environment, considering potential risks of pollution, biodiversity loss, and negative impact on the climate. Another important aspect is the study of control and monitoring mechanisms that allow for the evaluation of the effectiveness of the implementation of environmental standards and policies in forestry enterprises. In this context, issues of public and stakeholder engagement in the decision-making process regarding forest resource management are also considered.

Key-words: administrative-territorial reform, communities, European integration, state policy, local resources, strategy, planning.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	9
1.1. Теоретичні основи забезпечення екологічної безпеки	9
1.2. Сучасні методика екологізації виробництва	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	14
2.1. Аналіз стратегії державної екологічної політики України	14
2.2. Сучасні екологічні проблеми лісогосподарських підприємств	16
РОЗДІЛ 3. ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	19
3.1. Екологічні орієнтири державної політики на прикладі лісогосподарських підприємств	19
3.2. Європейські нормативні акти у сфері екологічної безпеки	22
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	28
ДОДАТКИ	32

ВСТУП

Актуальність теми дослідження державної політики забезпечення екологічної безпеки, зокрема у сфері лісогосподарських підприємств, обумовлена рядом важливих чинників. Перш за все, зростаюча увага до питань екології та сталого розвитку на глобальному рівні висуває нові вимоги до управління природними ресурсами, серед яких ліси відіграють ключову роль. Ліси не тільки є джерелом важливих ресурсів, але й впливають на клімат, біорізноманіття та екологічну рівновагу.

У контексті України, де значна частина території покрита лісами, ефективне управління лісогосподарськими підприємствами та впровадження екологічно безпечних практик має особливе значення. Це вимагає розробки та реалізації комплексних державних політик, які б враховували не тільки економічні, але й екологічні аспекти.

Окрім того, світові екологічні виклики, такі як зміна клімату та втрата біорізноманіття, потребують від України активної участі у міжнародних екологічних ініціативах та адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів. В цьому контексті, лісогосподарські підприємства стають одними з ключових об'єктів у реалізації екологічної політики. Таким чином, тема державної політики забезпечення екологічної безпеки в контексті лісогосподарських підприємств є надзвичайно актуальною і важливою, оскільки поєднує в собі економічні, екологічні, а також соціальні аспекти сталого розвитку країни.

Ступінь розробленості проблеми забезпечення екологічної безпеки в сфері лісогосподарства в Україні можна розглядати з кількох аспектів, включаючи наявність та ефективність нормативно-правових актів, а також рівень досліджень у цій галузі. Нормативно-правова база: Україна має ряд законодавчих та нормативних документів, що регулюють екологічну безпеку лісогосподарських підприємств. Це включає: Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: Встановлює основні принципи та

правила збереження довкілля. Лісовий кодекс України: Регулює відносини у сфері використання, охорони та відтворення лісів. Закон України «Про флору»: Зосереджується на збереженні рослинного світу, в тому числі у лісових масивах. Закон України «Про тваринний світ»: Важливий для охорони біорізноманіття в лісах. Закон України «Про природно-заповідний фонд України»: Встановлює режим охорони та використання природних заповідників, включаючи лісові території. Незважаючи на наявність значної правової бази, проблема екологічної безпеки в лісогосподарській сфері потребує подальшого дослідження та розвитку. Це стосується таких питань, як: Ефективність застосування існуючих законів. Аналіз та оцінка, як діючі норми впливають на реальну практику використання та охорони лісових ресурсів. Розробка нових та удосконалення існуючих підходів. Необхідність постійного оновлення та адаптації правових та управлінських інструментів до сучасних екологічних викликів. Міжнародний досвід. Адаптація кращих світових практик та інтеграція міжнародних стандартів у національне законодавство.

Таким чином, хоча Україна має певну нормативно-правову базу для забезпечення екологічної безпеки лісогосподарських підприємств, все ще існують значні виклики щодо її ефективного впровадження та необхідності подальшого дослідження та розвитку в цій сфері.

Мета роботи: дослідження та узагальнення підходів щодо державної політики забезпечення екологічної безпеки, особливо у контексті лісогосподарських підприємств. Основна увага буде приділена аналізу існуючих стратегій, законодавчих і регуляторних ініціатив, а також практик управління та їх ефективності.

Завдання дослідження: вивчити теоретичні та методологічні основи формування екологічної політики в сфері лісогосподарства. Аналізувати поточний стан та ефективність державної політики в цій сфері. Розробити пропозиції щодо покращення політики з метою підвищення екологічної безпеки лісогосподарських підприємств.

Предмет дослідження: методичні, теоретичні та практичні аспекти

формування і реалізації державної політики забезпечення екологічної безпеки в лісогосподарському секторі.

Об'єкт дослідження: процеси та механізми реалізації екологічної політики на прикладі лісогосподарських підприємств.

Теоретична та методологічна основа: Використання загальнонаукових методологій, які включають системний аналіз, міждисциплінарний підхід, а також емпіричні методи, порівняльний аналіз та узагальнення статистичних даних для оцінки ефективності існуючої політики та розробки нових підходів. Цей план надає структурований підхід до дослідження державної політики в сфері екологічної безпеки, з акцентом на лісогосподарські підприємства, використовуючи теоретичні та емпіричні методи для глибшого розуміння та розробки ефективних стратегій. *Перелік публікацій автора за темою дослідження представлено у додатках.*

Практичне значення отриманих результатів кваліфікаційної роботи. Дослідження внесло значний вклад у розуміння того, як державна політика може сприяти підвищенню екологічної безпеки у лісогосподарському секторі. Основним практичним результатом є розробка комплексних рекомендацій для вдосконалення законодавчої та регуляторної бази. Ці рекомендації можуть бути застосовані урядом та відповідними органами для коригування існуючих політик, з метою забезпечення більш ефективного контролю та управління лісовими ресурсами. Крім того, результати дослідження надають цінну інформацію для лісогосподарських підприємств щодо найкращих практик управління лісовими ресурсами, що враховують екологічні аспекти та стійкість. Застосування цих практик не тільки підвищить екологічну безпеку, але й сприятиме сталому розвитку галузі, забезпечуючи збалансоване використання лісових ресурсів на благо суспільства і довкілля.

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи основної частини та висновки до них, висновки та пропозиції, список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Теоретичні основи забезпечення екологічної безпеки

Теоретичні основи забезпечення екологічної безпеки є фундаментальною складовою розуміння та впровадження ефективних заходів для збереження та збалансованого використання природних ресурсів, зниження негативного впливу людської діяльності на навколишнє середовище та забезпечення сталого розвитку суспільства. Дані теоретичні основи ґрунтуються на наступних ключових аспектах: *Поняття екологічної безпеки.* Це базове поняття в теорії екологічної безпеки, яке визначається як здатність суспільства та держави забезпечувати життєво важливі функції екосистем, враховуючи при цьому вплив антропогенних чинників та природних катастроф на довкілля та здоров'я людини. *Принципи сталого розвитку.* Теоретичні основи екологічної безпеки базуються на принципах сталого розвитку, включаючи принципи економічної, соціальної та екологічної стійкості. Це передбачає забезпечення поточних потреб суспільства без підтримання екологічних ризиків для майбутніх поколінь.

Теорія екологічної безпеки відзначає важливість інтегрованого підходу до управління природними ресурсами та довкіллям, враховуючи взаємозв'язки між економічними, соціальними та екологічними системами. *Принцип обережності.* Відзначається, що у випадку відсутності наукового підтвердження щодо впливу певної діяльності на навколишнє середовище, слід застосовувати принцип обережності, який передбачає запобігання потенційно шкідливим наслідкам. *Екологічні індикатори і моніторинг.* Один із основних аспектів теорії екологічної безпеки - це розвиток та використання екологічних індикаторів для оцінки стану навколишнього середовища та впливу людської

діяльності на нього. Моніторинг дозволяє вчасно виявляти проблеми та реагувати на них.

Важливим аспектом є розробка та впровадження екологічного законодавства та нормативів, які визначають правила та обмеження для господарської діяльності з метою забезпечення екологічної безпеки.

Такі теоретичні основи є важливими для розуміння принципів та механізмів забезпечення екологічної безпеки на рівні держави та міжнародного співтовариства. Вони служать основою для розробки та впровадження практичних заходів з охорони навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку.

Теоретичні підходи до забезпечення екологічної безпеки включають в себе різноманітні концепції, моделі та теорії, які спрямовані на розуміння, аналіз та управління екологічною безпекою. Ось деякі з найважливіших теоретичних підходів:

Екологічно-географічний підхід. Цей підхід базується на вивченні розподілу природних ресурсів, екологічних процесів та екосистем на географічних об'єктах. Він дозволяє аналізувати взаємозв'язки між географічними факторами та станом навколишнього середовища.

Екологічно-економічний підхід. Цей підхід ставить акцент на взаємозв'язку між економічною діяльністю та екологічною безпекою. Він вивчає вплив господарської діяльності на природні ресурси, екосистеми та соціальні аспекти.

Системний підхід. Цей підхід базується на розумінні екологічної системи як комплексу взаємопов'язаних елементів. Він вивчає внутрішні та зовнішні взаємозв'язки в системі та їх вплив на стан навколишнього середовища.

Екологічно-соціальний підхід. Цей підхід розглядає взаємозв'язок між екологічною безпекою та соціальними аспектами. Він аналізує вплив екологічних проблем на суспільство, здоров'я людей та соціальну стабільність.

Екологічно-правовий підхід. Цей підхід ставить акцент на правових аспектах забезпечення екологічної безпеки. Він вивчає законодавство, норми та

правила, які регулюють охорону навколишнього середовища та визначають відповідальність за порушення екологічних стандартів.

Глобальний підхід. Цей підхід орієнтований на вирішення глобальних екологічних проблем, таких як зміна клімату, виснаження природних ресурсів та втрата біорізноманіття. Він передбачає співпрацю між країнами та міжнародними організаціями для досягнення спільних екологічних цілей.

Екологічний ризик-орієнтований підхід. Цей підхід аналізує різновиди екологічних ризиків, які можуть виникнути внаслідок різних видів діяльності. Він допомагає визначити потенційні загрози для навколишнього середовища та розробити стратегії їх запобігання та управління.

Ці теоретичні підходи взаємодіють та використовуються разом для розуміння, прогнозування та управління екологічною безпекою в сучасному світі. Вони допомагають розвивати наукову базу та практичні інструменти для забезпечення сталого використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища.

Тема «Державна політика в сфері забезпечення екологічної безпеки на прикладі лісогосподарських підприємств» була досліджена рядом вчених і фахівців. Андрієнко М.В. зосередився на визначенні сутності державної екологічної політики на різних рівнях, акцентуючи увагу на удосконаленні та розвитку державного управління. Бегей М. В. провів аналіз основних умов та факторів, які формують дестабілізуючий потенціал лісопромислового комплексу України, висвітливши це у Віснику Черкаського університету. Також, Бегей М.В. розглядав державне лісогосподарське підприємство як об'єкт системи економічної безпеки.

Значний внесок у дослідження внесли також інші автори. Буканов Г. М. займався розробкою стратегічних інструментів реалізації державної екологічної політики в Україні. Гавриленко О. П. у своєму навчальному посібнику «Екогеографія України» розглядав широкий спектр екологічних питань, актуальних для України. Губарева І. О. та Ярошенко І. В. зосередили увагу на забезпеченні фінансово-економічної безпеки лісопромислового комплексу

країни. Важливі дослідження в цій сфері проводив і Гулак О. В., аналізуючи ризики та загрози від лісових пожеж.

Крім того, різні аспекти проблематики були розглянуті у виданнях, таких як «Виклики XXI сторіччя. Лісовий і мисливський журнал», а також на веб-сайті управління лісового господарства. Офіційні документи, як-от Водний кодекс України, також відіграють ключову роль у формуванні екологічної політики країни [1-10]. Ці дослідження в цілому формують комплексний погляд на державну політику забезпечення екологічної безпеки в лісогосподарській сфері, відображаючи різноманітність підходів та методологій у цій важливій області.

1.2. Сучасні методики екологізації виробництва

Сучасні методики екологізації виробництва є важливими інструментами для зменшення негативного впливу промисловості на навколишнє середовище та забезпечення сталого розвитку. Ці методики базуються на використанні сучасних технологій, вдосконаленні виробничих процесів та впровадженні принципів екологічної відповідальності. Ось детальний огляд сучасних методик екологізації виробництва.

Однією з ключових методик є підвищення енергоефективності виробничих процесів. Це включає в себе використання високоефективного обладнання, оптимізацію споживання енергії та використання альтернативних джерел енергії, таких як сонячні панелі та вітрові генератори [11-13]. Іншою важливою методикою є мінімізація відходів виробництва. Це включає в себе переробку та використання відходів у виробничих процесах, а також впровадження системи «зеленого дизайну» продукції, яка передбачає зменшення використання матеріалів та ресурсів. Однією з ключових методик є використання екологічно чистих матеріалів у виробництві. Це включає в себе

використання біорозкладаємих матеріалів, а також матеріалів, які не містять шкідливих хімічних речовин [12].

Впровадження зелених технологій, таких як системи очищення викидів та води, дозволяє зменшити забруднення довкілля та покращити якість повітря та води. Отримання екологічних сертифікатів та відповідність стандартам якості є важливою методикою для доказу екологічної відповідальності підприємства. Це сприяє підвищенню довіри споживачів та партнерів. Впровадження системи екологічного управління, такої як ISO 14001, допомагає підприємствам визначати, контролювати та покращувати екологічну діяльність. Залучення громадськості та зацікавлених сторін до процесу екологічного управління є важливою методикою для вирішення екологічних проблем та забезпечення відкритості та взаєморозуміння.

Освіта та навчання персоналу щодо екологічної відповідальності та прийняття зелених практик виробництва є важливою методикою для створення екологічно орієнтованої культури в організації. Постійний моніторинг стану довкілля та аналіз впливу виробництва дозволяє вчасно виявляти проблеми та розробляти стратегії їх вирішення. Законодавча база та регуляція є необхідними методиками для забезпечення дотримання екологічних стандартів та визначення відповідальності за порушення екологічних норм [25-27].

Ці сучасні методики є важливими для досягнення екологічної безпеки в сучасному виробництві. Вони допомагають підприємствам зменшувати негативний вплив на довкілля та сприяють сталому розвитку, забезпечуючи гармонію між економічною діяльністю та охороною природи.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Аналіз стратегії державної екологічної політики України

В сучасному світі, де екологічні питання набувають все більшого значення, важливо розуміти суть та механізми дії екологічної політики, особливо в контексті лісогосподарських підприємств. Екологічна політика є невід'ємною частиною загальнодержавної політики, спрямованої на охорону та оздоровлення природного середовища, ефективне поєднання природокористування з охороною довкілля, забезпечення екологічної безпеки громадян, впровадження безвідходних технологій, а також розвиток природоохоронної освіти та виховання.

Ця політика реалізується на кількох рівнях: міжнародному, де визначаються глобальні стандарти та угоди, регіональному, що включає співпрацю країн у природоохоронній сфері, національному, де ухвалюються та реалізуються закони та політичні рішення, та локальному, що займається питаннями екологічного управління на рівні окремих регіонів або міст.

В Україні цілі екологічної політики включають розвиток екологічної свідомості, збалансоване використання природних ресурсів, впровадження екологічних стандартів у різних сферах діяльності, зниження екологічних ризиків, а також розвиток системи охорони довкілля. Реалізація цієї політики здійснюється на різних рівнях, від міжнародного до місцевого, і включає в себе різноманітні суб'єкти: від державних органів до громадських організацій і наукових установ [7-8].

Основні засади державної екологічної політики України на період до 2030 року відображають важливість вирішення екологічних проблем, які потребують негайного реагування та дії. Україна зіткнулася з низкою викликів, таких як

незбалансоване використання природних ресурсів та низька пріоритетність питань захисту довкілля, що ускладнює досягнення сталого розвитку. Екологічні пріоритети часто підпорядковуються економічній доцільності, що призводить до переважання ресурсо- та енергоємних галузей у структурі економіки, внаслідок чого зростає негативний вплив на довкілля. Фізичне та моральне зношення основних фондів, неефективна система державного управління у сфері охорони довкілля, недосконалість системи екологічної освіти та просвіти, низький рівень розуміння в суспільстві пріоритетів збереження довкілля, незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та недостатнє фінансування природоохоронних заходів також є серйозними викликами [8].

Для вирішення цих проблем запропоновані такі стратегії: запровадження екосистемного підходу в галузеву політику та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління, використання екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій, розвиток відновлюваних джерел енергії та нематеріального природокористування. Важливим аспектом є також впровадження міжнародних стандартів систем екологічного управління на підприємствах і в компаніях, що сприятиме реалізації в Україні міжнародних природоохоронних ініціатив та впровадженню стандартів ЄС [14].

В контексті екологічних викликів сучасності питання якості атмосферного повітря набуває особливого значення, оскільки забруднення атмосфери вважається однією з найактуальніших екологічних проблем. Виходячи з цього, важливим напрямком у забезпеченні екологічної безпеки та підтримки стійкості навколишнього середовища є ефективна реалізація ратифікованих міжнародних угод, спрямованих на протидію зміні клімату. Поліпшення якості атмосферного повітря вимагає комплексного підходу, що включає впровадження стандартів та технологій, здатних знизити емісії шкідливих речовин. Це передбачає, зокрема, розвиток низьковуглецевих технологій у різних секторах економіки, зокрема в енергетиці, промисловості та транспорті, а також розширення використання відновлюваних джерел енергії.

Ці кроки є необхідними для забезпечення сталого розвитку та екологічної безпеки в Україні.

2.2. Сучасні екологічні проблеми лісогосподарських підприємств

Сучасні екологічні проблеми лісогосподарських підприємств охоплюють широкий спектр викликів, які виникають у процесі ведення лісового господарства та його взаємодії з природним середовищем. Насамперед, це надмірна вирубка лісів, яка призводить до втрати біорізноманіття, ерозії ґрунтів та зміни кліматичних умов. Часто лісозаготівельні практики не враховують принципи сталого розвитку, що веде до знищення лісових екосистем.

Інша велика проблема – це забруднення внаслідок використання пестицидів та хімікатів, що використовуються для боротьби зі шкідниками та хворобами лісу. Ці речовини можуть негативно впливати на водні ресурси, ґрунт та дику фауну. Крім того, зміна клімату створює додаткові виклики для лісогосподарських підприємств, оскільки це веде до посилення інтенсивності та частоти лісових пожеж, зміни природних умов росту лісів, поширення шкідників та хвороб. Ці зміни потребують адаптації управління лісами та впровадження нових методів збереження та відновлення лісів [14-15].

Не менш важливим є питання недостатнього фінансування та інвестицій у лісове господарство, що обмежує можливості для впровадження нових, екологічно чистих технологій та методів управління лісовими ресурсами. Це також включає в себе проблеми з рекультивацією вирубаних ділянок та відновленням лісів. Ще однією важливою проблемою є конфлікт інтересів між лісогосподарськими підприємствами та місцевими спільнотами, які залежать від лісових ресурсів. Часто інтереси місцевого населення та збереження природи не враховуються належним чином, що веде до соціальних напружень та конфліктів.

Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, який включає в себе не тільки зміну практик лісозаготівлі та управління лісовими ресурсами, але й освіту, наукові дослідження, інтеграцію з іншими галузями економіки, а також участь та підтримку місцевих громад. В Україні сучасна ситуація в лісовому господарстві потребує застосування комплексного підходу до управління, що враховує технічні, економічні, екологічні, організаційні та соціальні аспекти, а також виявляє їх взаємозв'язок. Цей підхід дозволить вирішити проблему екологічно збалансованого управління лісовим господарством, яке є ключовим чинником стійкості соціально-економічного розвитку.

Наразі, проблема організації еколого-збалансованого управління лісогосподарською діяльністю залишається малодослідженою. Важливим аспектом є розширене відтворення лісів на основі інноваційних технологій у лісівництві та лісозаготівлях, а також будівництво лісової інфраструктури і лісовпорядкування. Ці заходи мають на меті не лише відновлення та збереження лісових ресурсів, а й забезпечення їх сталого використання.

Однак, наукове обґрунтування підходів до оцінки ефективності управління лісогосподарською діяльністю залишається недостатнім. Необхідно розробляти та впроваджувати методики, які дозволяють оцінювати не тільки економічну, але й екологічну ефективність заходів у лісовому господарстві. Це включає аналіз впливу лісогосподарських заходів на довкілля, моніторинг стану лісів та вимірювання їх внеску у забезпечення екологічного балансу та біорізноманіття.

Важливим є також залучення громадськості та місцевих спільнот до процесу управління лісовими ресурсами. Це не тільки сприяє збільшенню прозорості та відповідальності у лісовому господарстві, але й допомагає забезпечити більш ефективне використання та охорону лісових ресурсів. Урахування інтересів місцевих спільнот може сприяти зменшенню конфліктів, пов'язаних з використанням лісів, та підвищенню їх соціальної вартості.

Негативні наслідки використання природних ресурсів та техногенне забруднення в Україні призвели до значної деградації біогеоценотичного покриву, особливо в ландшафтній сфері, загострюючи екологічні проблеми. Ліси, як один з ключових природних об'єктів, зазнали суттєвих змін. Скорочення площі лісів за останні століття, фрагментація лісових масивів та антропогенне змінення лісових екосистем спричинили зниження біологічного різноманіття і продуктивності лісостанів у порівнянні з їхнім первісним станом.

Ці зміни призвели до зменшення стійкості лісів до несприятливих чинників, таких як хвороби, шкідники та зміни клімату. Крім того, ліси втратили частину своєї здатності позитивно впливати на займані і суміжні території. Це, у свою чергу, спричинило зростання повторюваності стихійних лих, таких як засухи, пилові бурі, зсуви тощо, що посилює деградацію антропогенно-змінених ландшафтних комплексів.

Зниження продуктивності та біологічного різноманіття лісів також має негативний вплив на економіку, оскільки ліси є важливим ресурсом, який забезпечує деревину, інші лісові продукти та послуги. Втрата цих ресурсів призводить до зниження доходів лісогосподарського сектору, а також до зменшення біоресурсів, які можуть бути використані в різних галузях, від медицини до рекреації.

Загалом, ці зміни у лісовому господарстві та ландшафтній сфері в Україні мають довготривалі наслідки не лише для природного середовища, але й для соціально-економічної стабільності країни. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, що включає збереження і відновлення лісів, ефективне управління природними ресурсами та активну участь місцевих громад у природоохоронних ініціативах.

РОЗДІЛ 3.

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Екологічні орієнтири державної політики на прикладі лісогосподарських підприємств

Екологічні орієнтири державної політики України в контексті лісогосподарських підприємств включають ряд ініціатив та програм, спрямованих на забезпечення сталого розвитку лісів, збереження біорізноманіття та захист навколишнього середовища. Одним з прикладів таких ініціатив є програма збалансованого використання лісових ресурсів, яка передбачає обережну вирубку лісів. Це означає, що вирубка проводиться з урахуванням відновлення лісових площ та мінімізації впливу на екосистеми.

Крім того, в Україні активно розвиваються проекти з відновлення лісів, які включають висаджування нових дерев та відновлення пошкоджених лісових масивів. Такі проекти не тільки допомагають відновити ліси, але й сприяють підвищенню біорізноманіття та покращенню мікроклімату в регіонах.

Іншим важливим аспектом є впровадження системи екологічного моніторингу лісових ресурсів. Це дозволяє вчасно виявляти проблемні зони, аналізувати стан лісів та вживати необхідні заходи для їх збереження та відновлення. Такий моніторинг може включати в себе збір даних про стан лісових ресурсів, рівень біорізноманіття, а також вплив антропогенних факторів на ліси. Важливою складовою є також співпраця з місцевими громадами та залучення їх до процесу управління лісовими ресурсами. Це може включати освітні програми, спрямовані на підвищення обізнаності населення щодо значення лісів, а також залучення громад до проектів відновлення та охорони лісів.

Також державна політика в сфері лісогосподарства може включати заходи з протидії незаконній вирубці лісів, що є серйозною проблемою в Україні. Це може включати посилення контролю та введення суворіших покарань за незаконну вирубку, а також підвищення ефективності системи державного контролю за використанням лісових ресурсів.

У сукупності, ці заходи спрямовані на створення умов для сталого розвитку лісового господарства, збереження біорізноманіття та захисту навколишнього середовища, що є ключовими екологічними орієнтирами державної політики України в цій сфері.

Важливим питанням є сертифікація у лісовій галузі. Лісова сертифікація відіграє ключову роль у веденні лісового господарства, що відповідає встановленим міжнародним вимогам щодо управління лісами та лісокористування на принципах сталого розвитку. Цей процес має на меті забезпечення гармонійного балансу між економічними, екологічними та соціальними аспектами ведення лісового господарства, притримуючись визнаних та довірених міжнародних стандартів.

Згідно з даними організації Forest Stewardship Council (FSC), станом на 21 грудня 2022 року в Україні було сертифіковано понад 4 мільйони гектарів лісових площ у 93 підприємствах. Проте, військова агресія Російської Федерації проти України посилила існуючі виклики у забезпеченні сталого лісогосподарювання, ускладнюючи роботу лісового сектору та створюючи додаткові ризики для системи FSC [16-17].

Незважаючи на ці виклики, збереження FSC сертифікації вдалося завдяки активній позиції міжнародних членів організації від України та прихильності до цінностей системи іншими учасниками. Запроваджені зміни до нормативної бази FSC забезпечили можливість продовження відповідального лісогосподарювання на територіях, не залучених до військового конфлікту, та дозволили зберегти цілісність ланцюгів постачання продукції.

Попри призупинення дії сертифікатів у зонах військових дій, загальна сертифікована площа не тільки не зменшилася, але й збільшилася на 5% за рахунок розширення дії сертифікатів на нові площі. Щодо сертифікатів ланцюга постачання, що стосуються переважно деревообробного бізнесу, їх кількість скоротилася на 7% порівняно з минулим роком [17, 25].

Реформування лісової галузі України, направлене на розвиток лісоресурсного потенціалу, підвищення екологічних стандартів та забезпечення економічної вигоди, має на меті збереження стабільності надходжень до місцевих бюджетів від діяльності лісогосподарських підприємств. Згідно з реформою, місцеві податки та збори, які раніше сплачувались державними лісогосподарськими підприємствами, продовжуватимуть надходити до бюджетів об'єднаних територіальних громад (ОТГ), сільських та селищних рад, згідно з механізмом, встановленим Податковим та Бюджетним кодексами України. Також, реформа передбачає, що рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів та податок за лісові землі будуть перераховуватися до місцевого бюджету залежно від місцезнаходження лісової ділянки. Податок на доходи фізичних осіб, нарахований працівникам структурних підрозділів, також надходитиме до місцевого бюджету відповідно до місцезнаходження цих підрозділів [12].

Цілі реформи лісової галузі полягають у забезпеченні сталого розвитку, підвищенні ефективності та конкурентоспроможності лісового господарства, що сприятиме економічному прогресу держави та поліпшенню добробуту населення. Особлива увага приділяється підвищенню якості життя працівників лісового господарства, а також забезпеченню майбутнього процвітання лісових територій. Для досягнення цих амбітних цілей необхідні координовані політичні ініціативи, ефективне управління та довгострокові інвестиції [5, 7]. Системна трансформація лісогосподарювання, що зараз відбувається, має на меті створення нової якості ведення лісового господарства на всіх рівнях, забезпечуючи зростання економіки та водночас зберігаючи екологічну рівновагу.

3.2. Європейські нормативні акти у сфері екологічної безпеки

Європейські нормативні акти у сфері екологічної безпеки відіграють ключову роль у формуванні та регулюванні екологічної політики країн Європейського Союзу, встановлюючи стандарти та вимоги до захисту навколишнього середовища. Ці акти включають широкий спектр законодавчих та регуляторних документів, що охоплюють різні аспекти екологічної безпеки, від якості повітря і води до збереження біорізноманіття та обмеження викидів шкідливих речовин.

У контексті глобальних змін клімату та викликів, пов'язаних з глобальним потеплінням, Україна, як і багато інших країн, стоїть перед необхідністю переорієнтації своєї стратегії розвитку на зниження викидів вуглекислого газу та інших парникових газів. Остання стратегія низьковуглецевого розвитку, ухвалена Україною, вже в значній мірі відповідає положенням Паризької угоди. Однак, враховуючи зростаючу невідкладність проблеми зміни клімату, є потреба в подальшому адаптуванні та посиленні цих зусиль, щоб відповідати глобальним викликам та тенденціям [25].

Підтримка Паризької угоди вимагає від України, як і від інших країн-учасниць, розробки та впровадження конкретних заходів, спрямованих на обмеження підвищення середньої глобальної температури до півтора градусів за Цельсієм. Це включає в себе перехід до використання відновлюваних джерел енергії, енергоефективності, розвитку зеленого транспорту, впровадження сталих сільськогосподарських практик, а також заходи щодо збереження та відновлення лісів. Важливим елементом є також розробка та впровадження механізмів моніторингу та звітності щодо викидів парникових газів.

Для України, країни, що переживає перехідний період у багатьох аспектах свого розвитку, це становить певні виклики, але й водночас відкриває можливості для сталого розвитку та модернізації економіки. Оновлення стратегії низьковуглецевого розвитку з врахуванням сучасних глобальних тенденцій та вимог, безперечно, потребуватиме залучення інвестицій, нових

технологій, а також розвитку відповідних нормативно-правових та інституційних рамок. Такий підхід дозволить Україні не тільки відповісти на глобальні кліматичні виклики, але й забезпечити довгострокову стійкість та конкурентоспроможність своєї економіки (рис.1).

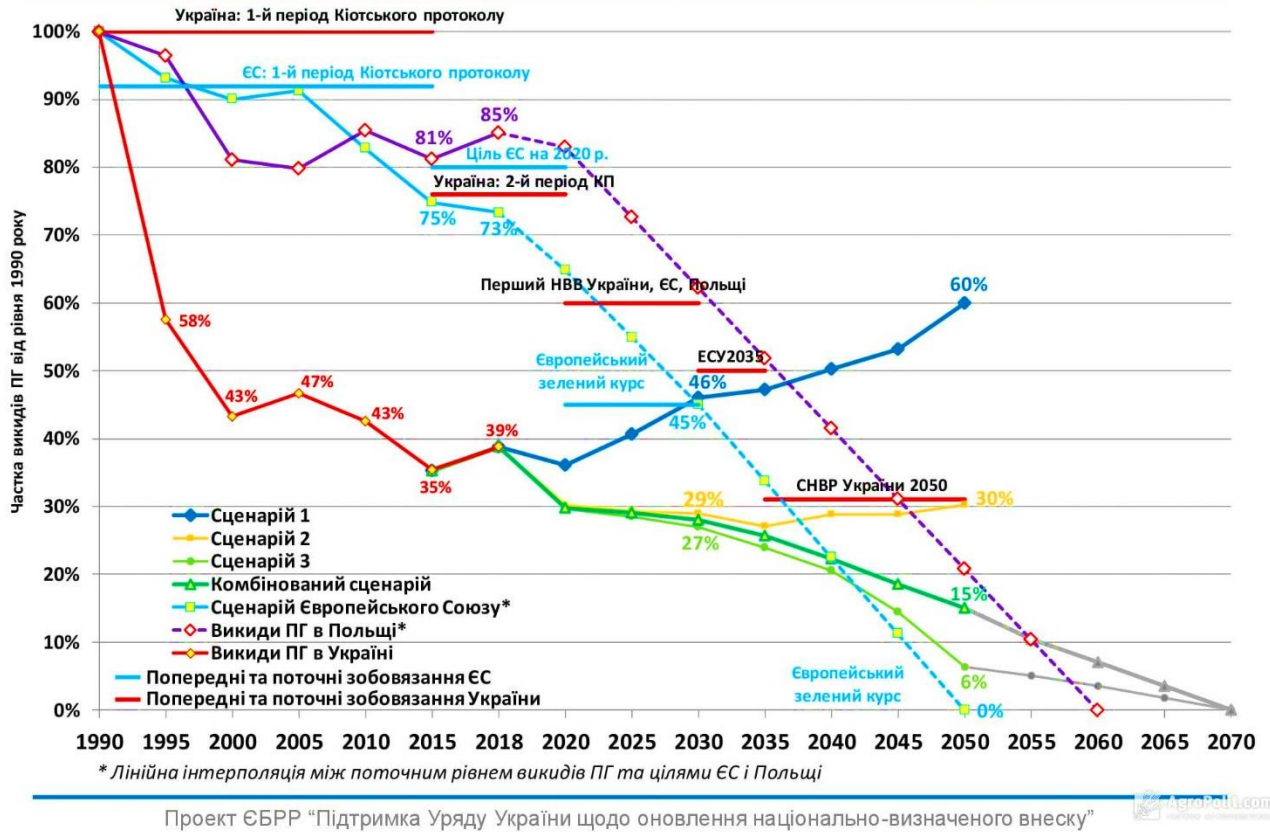

Рис. 3. 1. Цілі та сценарії викидів парникових газів в Україні та ЄС

Одним з важливих напрямків є контроль якості повітря. Європейський Союз розробив ряд директив, спрямованих на зменшення рівнів забруднення повітря, включаючи обмеження викидів важких металів, діоксидів азоту, та інших шкідливих речовин. Ці директиви вимагають від країн-членів забезпечити моніторинг якості повітря та вживати необхідних заходів для досягнення і підтримання встановлених норм.

Щодо водних ресурсів, ЄС прийняв Рамкову водну директиву, яка встановлює загальні принципи управління якістю води в Європі. Ця директива передбачає оцінку стану водних ресурсів, розробку планів управління водними басейнами та заходів щодо запобігання та зменшення забруднення води.

У сфері зміни клімату ЄС реалізує комплексну політику, що включає цілі зменшення викидів парникових газів. До важливих ініціатив у цій сфері належить Європейська система торгівлі квотами на викиди, яка регулює обсяги викидів від великих промислових підприємств та електростанцій. Крім того, ЄС приділяє велику увагу збереженню біорізноманіття. Директива про птахів та Директива про середовища існування встановлюють правову основу для захисту різноманітних видів флори і фауни, а також їхніх природних місць проживання. Ці документи вимагають від країн-членів створення мережі спеціально відведених територій для збереження важливих видів та місць їхнього існування.

Також Європейський Союз активно працює над питаннями циркулярної економіки та відходів, прагнучи до зменшення кількості відходів, підвищення ефективності використання ресурсів та сприяння переробці та повторному використанню матеріалів. Ці європейські нормативні акти є основою для формування національних законодавств країн-членів, а також служать взірцем для країн, що прагнуть до інтеграції з європейськими стандартами екологічної безпеки. Європейське законодавство щодо лісових ресурсів зосереджується на збереженні біорізноманіття, сталому використанні лісових ресурсів та захисті лісових екосистем. Це законодавство включає різні директиви та регуляції, які спрямовані на захист та збереження лісових територій в Європі [17].

Одним з ключових елементів є Директива про середовища існування, яка встановлює правову основу для захисту різноманітних видів флори та фауни, а також їхніх природних місць проживання. Ця директива вимагає від країн-членів ЄС створення мережі спеціально відведених територій для збереження важливих видів та місць їхнього існування, відомих як мережа Natura 2000. Ця мережа включає значні лісові території, які забезпечують захист рідкісних та загрозливих видів.

Ще одним важливим аспектом європейського законодавства є стале використання лісових ресурсів. ЄС прагне до того, щоб лісове господарство відбувалося з урахуванням потреб майбутніх поколінь, що означає

забезпечення балансу між вирубкою дерев і відновленням лісів. Це також включає заохочення використання екологічно чистих технологій та методів у лісозаготівлі. Захист лісових екосистем також є критичним питанням у рамках європейського законодавства. Це охоплює заходи для боротьби з лісовими пожежами, захисту лісів від шкідників та хвороб, а також мінімізації впливу антропогенної діяльності на лісові території.

В цілому, європейське законодавство у сфері лісових ресурсів відображає комплексний підхід до збереження та сталого використання лісів, прагнучи забезпечити їхню важливу роль у збереженні біорізноманіття, регулюванні клімату та забезпеченні екологічного балансу.

ВИСНОВКИ

Державна політика в сфері забезпечення екологічної безпеки, особливо на прикладі лісогосподарських підприємств, відіграє важливу роль у збереженні природних ресурсів та захисті навколишнього середовища. Ця політика передбачає комплексний підхід, який охоплює ряд стратегій та ініціатив. Перш за все, важливим аспектом є впровадження стандартів сталого використання лісових ресурсів. Це означає, що вирубка лісів має відбуватися з урахуванням їх відновлення та збереження екологічного балансу. Такі дії не тільки сприяють збереженню лісових масивів, але й підтримують біорізноманіття та захищають місця проживання різних видів тварин та рослин.

Далі, важливим є захист лісів від шкідливих впливів, таких як пожежі, шкідники та хвороби. Державна політика повинна включати розробку та впровадження ефективних систем моніторингу та запобігання, що дозволить своєчасно виявляти та реагувати на потенційні загрози для лісових екосистем.

Крім того, особливу увагу слід приділяти освіті та просвітницькій роботі серед населення. Інформування громадськості про важливість збереження лісів, а також залучення громадян до процесів охорони та відновлення лісів може зіграти ключову роль у ефективній реалізації екологічної політики.

Державна політика також повинна передбачати механізми контролю та відповідальності для лісогосподарських підприємств. Важливо забезпечити, щоб діяльність цих підприємств відповідала екологічним нормам і стандартам, а порушення природоохоронного законодавства мали належні наслідки.

Європейські нормативні акти в сфері екологічної безпеки грають вирішальну роль у формуванні та регулюванні екологічної політики країн Європейського Союзу. Ці акти встановлюють стандарти та вимоги до захисту навколишнього середовища, включаючи широкий спектр законодавчих та регуляторних документів. Вони охоплюють різні аспекти екологічної безпеки, такі як якість повітря і води, збереження біорізноманіття, та обмеження викидів

шкідливих речовин, що забезпечує комплексний підхід до охорони довкілля і сталого розвитку.

У контексті глобальних кліматичних змін, Україна, як і інші країни, зіткнулася з необхідністю переорієнтувати свою стратегію розвитку на зниження викидів парникових газів. Поточна стратегія низьковуглецевого розвитку країни вже відповідає положенням Паризької угоди, але потребує подальшого адаптування та посилення для відповіді глобальним викликам. Зусилля України включають перехід до використання відновлюваних джерел енергії, розвиток енергоефективності та зеленого транспорту, та ініціативи щодо збереження та відновлення лісів. Це вимагає не тільки залучення інвестицій і нових технологій, але й розробки відповідних нормативно-правових та інституційних рамок, що сприятиме сталому розвитку і забезпеченню довгострокової стійкості та конкурентоспроможності економіки країни.

На заключний етап, ефективна державна політика в сфері забезпечення екологічної безпеки вимагає інтеграції з міжнародними нормами та практиками, а також співпраці з міжнародними організаціями. Це дозволить не тільки впроваджувати передові методи управління лісовими ресурсами, але й забезпечувати глобальну відповідальність у цій важливій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко М.В. Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональних рівнях. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2016. № 9. Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/p=1&z=1051>. (дата зверення: 09.12.2023)
2. Бегей М. В. Основні умови та фактори формування дестабілізуючого потенціалу лісопромислового комплексу України. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2017. №. 1. С. 8-14. (дата зверення: 09.12.2023)
3. Бегей М.В. Державне лісогосподарське підприємство як суб'єкт господарювання та об'єкт системи економічної безпеки. Ефективна економіка. № 5. 2017. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5606>
4. Бойові дії ведуться на 600 тис. га лісових земель : веб-сайт. URL: <https://forest.gov.ua/news/bojovi-diyi-vedutsya-na-600-tis-ga-lisovih-zemel-foto>. (дата зверення: 09.12.2023)
5. Буканов Г. М. Стратегічні інструменти реалізації державної екологічної політики в Україні. Публічне адміністрування: теорія та практика. 2019. № 2 (22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/7.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/7.pdf) (дата зверення: 09.12.2023)
6. Виклики ХХІ сторіччя. Лісовий і мисливський журнал. 2011. № 3. С. 10–11.
7. Водний кодекс України : Закон України № 213/95-ВР від 6 черв. 1995 р. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/23/95-вр>. (дата зверення: 09.12.2023)
8. Гавриленко О. П. Екогеографія України. Навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 646 с.
9. Губарева І. О., Ярошенко І. В. Забезпечення фінансово-економічної безпеки лісопромислового комплексу України . Фінансові дослідження. 2018. №. 1(4).

10. Гулак О. В. Ризики та загрози від лісових пожеж: вітчизняні виміри. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2015. Вип. 218. С. 180–184. (дата звернення: 09.12.2023)

11. Заверюха М. М. Діджиталізація в лісовій галузі. Нариси науково-практичної конференції присвяченої проблематиці захисту прав людини (охорона довкілля) : збірник тез доповідей. Київ : ГО «УКРО», 2021. С. 57–58.

12. Заверюха М. М. Правове регулювання використання та охорони лісів в Україні : монографія. Одеса : Юридична література, 2018. 228 с.

13. Заверюха М. М. Щодо удосконалення правового регулювання охорони лісів від пожеж в Україні. Збірник матеріалів Четвертого зібрання фахівців споріднених кафедр «Забезпечення прав в аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносинах» : матер. зібрання (м. Одеса, 6–9 червня 2019 року). Одеса : Гельветика, 2019. С. 105–107.

14. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 року № 2818-VI Верховна Рада України. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

15. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII. Верховна Рада України. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

16. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov>.

17. Зелена країна : веб-сайт. URL: <https://zelenakraina.gov.ua/>. (дата звернення: 09.12.2023)

18. Земельний кодекс України : Закон України № 2768-III від 25 жовтня 2001 р. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/>

19. Ключові наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого – 31 березня 2022 року. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/news> (дата звернення: 09.12.2023)

20. Кодекс України про надра: Кодекс № 132/94-ВР від 27 липня 1994 р. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/132/9-%D0%B2%D1%80>. (дата зверення: 09.12.2023)

21. Лісовий кодекс України : Закон України № 3404-IV від 8 лютого 2006 р. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>

22. Лукінов І. Методи і засоби державного регулювання економіки перехідного періоду. Економіка України. 2014. № 5. С. 7—11.

23. Малиш Н.А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики : монографія. К. : К.І.С., 2011. 348 с.

24. Мамонова В.В. Методологія управління територіальним розвитком: монографія. 2016. 196 с.

25. Місія та стратегія Міністерства екології та природних ресурсів. Офіційний портал Міністерства екології та природних ресурсів. 2022 Режим доступу : <https://menr.gov.ua/content/misiya> (дата зверення: 09.12.2023)

26. Під час війни лісівники висадили 103 млн деревних рослин : веб-сайт. URL: <https://forest.gov.ua/news/pid-chas-vijni-lisivniki-visadili103-mln-derevnih-roslin-u-ramkah-programi-zelena-krayina>. (дата зверення: 09.12.2023)

27. Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 05.03.1998 № 188/98ВР. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show> (дата зверення: 09.12.2023)

28. Потапенко В. Екологотехногенні проблеми в Україні, що потребують першочергового реагування. Аналітична записка. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles>

29. Починається активна фаза пожежонебезпечного періоду: ліквідовано 86 лісових пожеж : веб-сайт. URL: <https://forest.gov.ua/news/pochinayetsya-aktivna-faza-pozhezhonebezpechnogoperiodu-likvidovano-86-lisovih-pozhezh>. (дата зверення: 10.05.2022)

30. Приходченко Л. Структура механізму державного управління:

взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wpcontent/uploads/2013/11/2009214> (дата зверення: 09.12.2023)

31. Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів : Указ Президента України від 7 червня 2021 р. № 228/2021. Урядовий кур'єр. № 109.

32. Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України : наказ Державного комітету лісового господарства України від 27 грудня 2004 р. № 278. Офіційний вісник України. 2005. № 13. Ст. 680.

33. Про збитки лісгоспів через війну і перспективи обговорювали лісівники України на Хмельниччині : веб-сайт. URL: <https://www.xm-inside.com/news/pro-zbytky-lisgospiv-cherez-vijnu-i-perspektyvy-obgovoryuvaly-lisivnyky-ukrayiny-na-hmelnychchyni> (дата зверення: 09.12.2023)

34. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII (зі змінами та доповненнями). Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата зверення: 09.12.2023)

35. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1777-р. Офіційний вісник України. 2022. № 4. Ст. 256.

36. Чопик О. П. Правові заходи охорони земель лісгосподарського призначення. Юридична Україна. 2011. № 2. С. 70–75.